

מתורתו של צדיק אביר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע על דרך הפשט לקט דרושים ומאמרים, בכיבוד פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת שגלגטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' חוקת תשפ"ה

בית יעקב

הרוצה שיחיה - ימית עצמו

זאת התורה אדם כי ימות באהל (יש טז).

אין התורה מתקימת אלא במי שממית עצמו עליה אין סגולה כתורה לטהר את האיש הישראלי ולהביאו למלוי חובתו כלפי בוראו. על ידה מתקדשת האדם והבריאה כלה עמו, והיא חניו וארך ימיו. אכן, רק הדבק בה בכל פחו כל ימי חייו יזכה לסגולה, ואלו זה שאינו נזהר מלבטל מלמודה, אסף רוח.

כמקור לדברים אלו מביא רבנו זיע"א (פיתוחי חותם חיי שרה) את דרשת רבותינו זכרונם לברכה על פסוק זה, שלמדו מכאן (ברכות סג) כי "אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה". אין פונת הדברים כמובן לומר שעל האדם לעזוב את העולם חלילה, אלא על המתת רצונות הגוף מדבר כאן, שלא לתת מקום לתאוות ורצונות שאינם לכבוד הבורא יתברך, ובזה ימנע האדם מעליו את שלטון היצר הרע וחילוליו.

הנאות הגוף כותרות לנשמה

ואם ישאל השואל: "מפני מה לא אוכל לעסק בתורה, ויחד עם זאת גם להנות מן העולם הזה הטוב והנאה, שברא ה' יתברך בחכמה ובטוב טעם?". תשובתו בצדו, כי האדם מרכב מגוף ונשמה, אשר כל מה שתאב הגוף, הנשמה קצה בו, ואלו הבנאות הנשמה אין הגוף הבחמי חפץ, אלא מתעצל ורוצה במנוחה. לכן, חפצה של הנשמה, כי ימית האדם את הגוף הנשמי שבתוכו היא שוכנת, ובכך ינתן לה פח לפרץ ולהוביל את הגוף אתה לגביה מרומים, על ידי למוד התורה, שאינה מתדבקת אלא בנשמת האדם, ובכך היא מאידה גם את גופו.

משכן הנשמה - רק בגוף קדוש ופרוש

זאת ועוד, לא התורה בלבד, אלא גם הנשמה עצמה אינה שורה אלא באדם הממית את גופו מלרדף אחר חשקו, והוא לבדו הזוכה לנשמת כל חי. אך הרשעים הרודפים אחר רצון לבם, אפלו בחייהם נקראים מתים (ברכות יח), כי תייהם אינם חיים, ורגליהם יורדות מות.

בזאת יש לפרש את התפלה הנהוגה בסיום תפלת העמידה שלוש פעמים ביום: "ונפשי כעפר לכל תהיה". הפונה שצריך האדם להמית את רצונותיו הנקראים בלשון הכתובים "נפש", עד אשר יהיו כאלו שבו לעפרם ומתו, ובזה יוכל להתקיים בו המשך התפלה, "פתח לבי בתורתך", ויתנוצץ בקרבו אור התורה עם אור הנשמה יחדו.

יראת יעקב

זכות האבות בכפרת מעשה העגל

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר וגו' (יש טו ב).

כאשר חטאו בני ישראל בחטא העגל, עמד משה רבנו עליו השלום ובקש עליהם רחמים בכל מיני התפלות והתחנונים. בתוך דבריו הזכיר עליהם את זכות אבותם, ובקש מאת הקדוש ברוך הוא (שמות לב יג): "זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך". כי אין זכות כזכות האבות להשפיע רחמים על בני בניהם. רבנו דוד עטרות ראשנו זיע"א (פתח האהל), מביא בענין זה את דברי רש"י עליו השלום בפרשתנו (פסוק כב) בשם רבי משה הדרשן, שבאר את כל עניני הפרה האדמה על כל פרטי פרטיהם כנגד חטא העגל, כי באה הפרה לכפר על חטא זה. ולפי זה יש לפרש, כי גם הארת זכות האבות הקדושים עליהם השלום משרשים ומקורם, מאיד בשרש מצוות פרה אדמה המטהרת את בניהם. יסוד הדברים נמצא כבר בזהר הקדוש, ברעיא מהימנא (ח"ג כפ), אמנם שם הדברים על פי סוד ועומדים ברומו של עולם, וכאן יתבאר לפי פשוטן של דברים, ומכל מקום שרש הפל אחד הוא.

רמזי האבות בדברים הנוספים על הפרה

כמו כן, הדברים הנוספים על הפרה בשרפתה, מרמזים אף הם על זכות האבות. עץ ארז - כנגד פחד יצחק, שכן כתוב עליו בשעת הליכתו לעקדה (בראשית כב י): "ויקח אברהם את עצי העלה וישם על יצחק בנו". ועוד, ש'ארז' בגימטריא 'יצחק' (208). 'ואזוב' - כנגד זכות אברהם הענו, שאמר על עצמו (שם יח כו) 'ואנכי עפר ואפר', והיה שפל ברך כאזוב, וכן, כי אותיות תבת 'ואזוב' הן 'ואב זל', ועולות בגימטריא 'אחד', כי אברהם יחד שם ה' יתברך בעולם, והיה יחיד בעולם כפי שה' יחיד בעולמו, שגאמר (יחזקאל לג כד) 'אחד היה אברהם' (וראה פסחים קיח). 'ושני תולעת' כתוב 'ושני' אף יש לרמוז 'ושני', על שני צדיקים שנקראו תולעת, יעקב אבינו ודוד המלך. על יעקב נאמר (ישעיה סא יד), 'אל תירא תולעת יעקב', ודוד אמר על עצמו (תהלים כב ז) 'ואנכי תולעת ולא איש'.

אמר מעתה, כי בכל דיני פרה אדמה, תכונותיה ומעשיה, יש למצוא את השפעת ארבעת רגלי המרכבה העליונה, הלא הם האבות הקדושים ודוד המלך, ומשפיעים ומזפיעים על בניהם לטהרם מטמאתם.

כאשר חטאו בני ישראל בחטא העגל, עמד משה רבנו עליו השלום ובקש עליהם רחמים בכל מיני התפלות והתחנונים. בתוך דבריו הזכיר עליהם את זכות אבותם, ובקש מאת הקדוש ברוך הוא (שמות לב יג): "זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך". כי אין זכות כזכות האבות להשפיע רחמים על בני בניהם.

רבנו דוד עטרות ראשנו זיע"א (פתח האהל), מביא בענין זה את דברי רש"י עליו השלום בפרשתנו (פסוק כב) בשם רבי משה הדרשן, שבאר את כל עניני הפרה האדמה על כל פרטי פרטיהם כנגד חטא העגל, כי באה הפרה לכפר על חטא זה. ולפי זה יש לפרש, כי גם הארת זכות האבות הקדושים עליהם השלום משרשים ומקורם, מאיד בשרש מצוות פרה אדמה המטהרת את בניהם.

יסוד הדברים נמצא כבר בזהר הקדוש, ברעיא מהימנא (ח"ג כפ), אמנם שם הדברים על פי סוד ועומדים ברומו של עולם, וכאן יתבאר לפי פשוטן של דברים, ומכל מקום שרש הפל אחד הוא.

פרה אדמה כנגד האבות הקדושים

וקר יתפרשו הכתובים למהלך זה: 'ויקחו אליך פרה אדמה' - כנגד יצחק אבינו עליו השלום, שמדתו - מדת הגבורה, מתלבשת בגוף האדם, כמו שגאמר (שיר השירים ה י) 'דודי צח ואדום'. ועוד, שתבת 'פרה' עולה כחשבון תבת 'אפר' [עם האותיות והכולל] (285), רמז לאפרו של יצחק המנח וצבור תמיד על גבי המזבח לפני ה' (ראה ברכות סב: תלמוד ירושלמי תענית פ"ב הלכה א). 'תמימה' - כנגד אברהם אבינו עליו השלום, שאותו צוה ה' (בראשית יז א) 'התהלך לפני והיה תמים'. 'אשר אין בה מום' - זהו יעקב אבינו עליו השלום, שהוא הבחיר שבאבות, ומטתו שלמה ללא כל פגם. ועוד מוסף על האבות הקדושים דוד המלך עליו השלום, רגל רביעית שבפרכה, הרמז בתבות 'אשר לא עלה עליה על', כתוב 'על', ונתן לקרא 'על', על דרך הכתוב על דוד (שמואל ב כב א) 'רקם על', שהקים עלה של תשובה כששב מחטא בת שבע (מועד קטן טו:). הרי שגמרים ונמצאים בפרה האדמה ארבעת רגלי המרכבה, ושרש השפעתם יורד דרסה לארץ.

באור יעקב

והביט אל נחש הנחשת וחי

כפול בגדלו מראש של בן אדם רגיל. למותר לתאר את הפחד הנורא שיתקף באותו רגע את התלמיד הזה בראותו את הנחש. למרות שכאמור הוא היה גבור וחזק, אבל למול כזה נחש מפחיד בגדלו ובצורתו, גם התלמיד הגבור הזה נתקף ברעדה ובאימה גדולה. אבל חיש מהר, נזכר התלמיד בדברים שאמר לו רבנו והבטיח שהוא יחזור לבית רבנו בריא ושלם, ועקב כך הסיר התלמיד כל פחד מלבו, ודבריו של הרב נסכו בו את הכח להמשיך בדרכו ללא כל פחד לעבר הכפר בו שכח רבנו את הספר.

הוא המשיך בדרכו וכבר התקרב למקום בו שכב הנחש. וראה זה פלא, כאשר הגיע למקומו של הנחש התרומם הנחש ממקומו מבלי לנגע בו כלל לרעה, אלא להפך, הנחש קפץ ממקומו למרחק של מאה מטר קדימה, בכיוון הדרך בה צריך התלמיד להמשיך ללכת. וכך כל הזמן. כשהתלמיד הגיע למקומו של הנחש, התרומם הנחש ממקומו וקפץ מאה מטר קדימה, וכך כמה פעמים, עד שהגיע לסוף הדרך המסכנת, שם נשאר הנחש לעמד. התלמיד הגיע אל המקום, מצא את ספרו של רבנו, והחל לשוב בדרך חזרה. בדרכו חזרה מצא שוב את הנחש כשהוא קופץ לפניו בדרך. אז הבין התלמיד כי הנחש הוא זה ששומר עליו, והנחש קפץ לפניו עד שחלף לגמרי על מקומו הסכנה בדרך. אז נעלם הנחש ואיננו.

בהכנסו לביתו של רבנו אמר לו רבנו: "שלחתי לך שומר טוב? יותר טוב מזה לא היית צריך". אז בקש רבנו מהתלמיד, והתלמיד ספר לפניו כל הנוכחים את מה שארע לו בדרך, כיצד הנחש נעמד לפניו כשומר להוביל אותו בדרך המסכנת, למען ישמעו כל הנוכחים וידעו כי הקב"ה עושה את רצונו ויראוי.

ספר נכדו של רבנו, כ"ק אדמו"ר רבי ישראל זיע"א, הבבא סאלי: פעם יצא רבנו "אביר יעקב" את ביתו לכפר סמוך, שהיה רחוק מביתו רק שלוש מילין, שם התעכב זמן קצר, ולאחר מכן שב לביתו, כאשר כבר ירד הלילה וחשך כסה את פני האדמה. כששב רבנו לביתו, הבחין לפתע כי בהיותו באותו כפר, שכח שם את אחד מספריו, ספר חשוב מאוד, ודוקא את הספר הזה היה רבנו צריך לו בדיוק באותו הלילה.

לא רצה רבנו להשאיר בלילה בביתו ללא אותו ספר, שהרי כאמור צריך היה לו עד מאוד. חשב כדת מה לעשות, עד שקרא לאחד מתלמידיו, שהיה איש גבור וחזק ואמר לו: "יצא נא כעת אל הכפר הסמוך, ותביא לי משם את הספר שישכחתי שם, כיון שאני צריך לספר הזה במאוד".

מששמע התלמיד את בקשתו של רבנו, נבהל ביותר ואמר לרבנו: "כבוד הרב. הלא כעת חשך ולילה, והדרך לשם מסכנת עד מאוד, שהרי בדרך מצויות חיות רעות, וכיצד אוכל ללכת לשם מבלי להסתכן. שמא ימצאוני החיות ויטרפו אותי. אולי נחכה עד למחר עם בקר, ואז אלך לכפר ואביא את הספר. אבל", המשיך התלמיד ואמר, "באם כבוד תורתו חפץ כי דוקא עכשו אלך לכפר להביא את הספר, אלך עכשו ויהיה מה שיהיה".

נענה רבנו ואמר לו: "כן! אני רוצה שדוקא עכשו תלך, ואל תפחד משום חיה רעה ומשום מזיק, שכן אני כבר שלחתי שומר שישמר עליך בדרך, ובצורת ה' תחזור בריא ושלם לכאן עם הספר שבבקשתי ממך להביא".

יצא התלמיד לדרך, וכאשר הגיע לדרךים המסכנים בהם מצויות חיות רעות ומזיקים, ראה לפתע למולו נחש גדול ועצום ביותר, שראשו היה

קדושת יעקב

קנין התורה על ידי מעוט הנאות הגוף

ומבדיל את התורה מהאדם, ולכן תפקיד האדם בעולם הוא למנוע את השפעת הגוף בבחינת מיתה, כדי שהנשמה תנהיג את הגוף ולא להפך, ואז יאיר בו אור התורה. ואם יעשה זאת, ודאי יצליח, כדברי הגמרא (מגילה ו): "יגעתי ומצאתי תאמין".

הנכנס לאוהל תורה צריך לצאת מאוהל הגוף

עתה נראה כיצד שאלה ותשובה זו רמוזים גם הם בהמשך הפסוק. אמר הכתוב, 'זאת התורה אדם כי ימות באהל' - כי יש לאדם להמית את תאוות וכחות גופו כדי לזכות לתורה. ואם ישאל האדם שכבר קבל את התורה מסיני, ממשיך הכתוב ומשיב לו: 'כל הבא אל האהל' - הוא גוף האדם הנטוי עליו כאהל, מעכב אותו הגוף מלזכות לתורה. רמז לכך בתבות 'כל הבא אל האהל' העולות בגימטריא כהשבון תבת 'אור' (89).

ולכן, למרות שכבר קבל את התורה מראש צריך בכל דור ודור לבוא אל אהל התורה ולהמלט מאהל הגוף, וזהו 'כל הבא אל האהל'. ולכן, 'וכל אשר באהל' - למרות שכבר בא האדם לאהל מועד שהיה בהר סיני, הנרמז בתבת 'אשור', שממנה למדו חכמים את הדרך שכל הנשמות היו בסיני, בפסוק 'זאת אשר איננו כאמור למעלה, מכל מקום יטמא שבעת ימים' - אלו שבעים שנות החיים הטמאות בטמאת הגוף. אם לא שמיטנו האדם, ואז יזכה בשנית לבוא אל אהל התורה.

זאת התורה אדם כי ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים (יש יד)

כל נשמות ישראל קבלו תורה בסיני

על פסוק זה כבר הובאה דרשת רבותינו זכרונם לברכה, שאמרו במסכת ברכות כי יש לאדם לצער עצמו ולמנוע תענוג מגופו כדי שיוכל לזכות לתורה הקדושה, וכלשונם שם: "הסכת ושמע ישראל (דברים כו ט) - כתתו עצמכם על דברי תורה כדאמר ריש לקיש, דאמר ריש לקיש מנין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר 'זאת התורה אדם כי ימות באהל'". עד כאן.

על דברים אלו מקשה רבנו דוד עטרת ראשנו זיע"א (פתח האהל), מדברי המדרש (שמות רבה כח ו) על הפסוק (דברים כט יד) "את אשר ישנו פה עמנו עמד היום ואת אשר איננו פה עמנו היום", שאמרו כי כל נשמות ישראל העתידות להולד עמדו על הר סיני וקבלו את התורה. ואם כן מפני מה צריך האדם לצער עצמו כל כך עד כדי מיתה כדי לזכות לתורה, והרי כבר קבל אותה כשעמדה נשמתו לפני הר סיני?

הגוף מסתיר ומבדיל את התורה מן האדם

אכן התשובה על כך היא, שאמנם הנשמה שהתורה כבר קבלה את התורה, אך הגוף שמקורו מחמר עכור פועל כמסך המסתיר